

2.2021

تەبىئىي پەنلەر مىللىيىتى

Журнал Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінде 20.03.2020 жылы тіркеліп, KZVPY00021491 куәлігі берілді.

2/2021

сәуір, мамыр, маусым

Сырқат адамды тегін емдеп, сауықтыру - басты парызым.

Ырғызбай Досқанаұлы

Ырғызбай әулие

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҮШ АЙДА БІР ШЫҒАТЫН ҒЫЛЫМИ - ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ

И.Ю.Машков, Д.Р.Бородина, Х.И. Махперова, Э.В. Бородина, М.Г. Рыбинцева, С.В. Плехова, Е.Е. Хайрушева, М.К.Райымкулова, Тайманұлына 230 жыл, К.К.Айтмұқашева, Л.О. Токтагулова, Г.И.Касымова, М.М.Даулбаева, А.С.Сағарбаева, Л.Н.Исмагулова, Тәрбие жұмысының маңызы, Н.М. Ахмеджанова, С.А. Елнсева, А.Ж. Сағымбаева, Салауатты өмір салтының әлеуметтік-мәдени мәселесі, Г.А.Жумагулова, К.К.Айтмұқашева, Т.Л. Тажиева, Г.Б. Танабекова, Д.В.Синьков, В.В.Лептиков, Н.У.Чыныбаев, В.А.Клепиков, Ж.А.Бегалиева, Б.С.Омарғалиев, Ғ.Б.Қалыбек, О.И.Олефер, А.М.Есбатырова, Ж.Қ.Әшірәлиева, А.Е.Оразбаев, Р.Ж.Амиргалиева, Г.А.Қасымова, А.Е. Оразбаев, А.Д. Жігітбекова, Э.Н. Турдығалиева, Г.Ж.Айтжанов, М.С.Науанов, Г. К.Жетписбаев, М.Ақай, Д.Е.Зекенова, Г.Х.Турғанбаев, Н.Т.Серікбаев, А.Т.Мусина, М.Әуезов «Жетім» әңгімесі, Р.Ж. Тангирбергенова, Ж.Дүйсен, А.Ө.Досанова, Ж.А.Ақбаева, Ө.Ұ.Сегізбаев, А.Ю.Ахмедова, Г.М.Ағибаева, Ж.О.Мукымжанова, О.И.Олефер, А.К.Қожахан, И.Сламқұл, А.К.Қожахан, М.Толқанбаев, Е.О. Джуашев, А.А.Нусипова, А.Ж.Сағымбаева, А.Н. Натикулова.	Особенности проведения занятий со студентами в оздоровительных группах в режиме дистанционного обучения.....3 Дистанционный формат обучения по физической культуре в ВУЗах.....4 Научная работа кафедры РФИМЛ.....7 Ұлы даланың ұлы есімдері Исатай Тайманұлына 230 жыл.....8 Қалыптастырушы бағалау арқылы оқушылардың түсінік деңгейін бағалау.....8 Үйсіндер туралы жазба деректер.....10 Информатика алғырлары.....11 А.С.Сағарбаева, Л.Н.Исмагулова. Тәрбие жұмысының маңызы.....13 С.А.Елнсева, А.Ж.Сағымбаева. Салауатты өмір салтының әлеуметтік-мәдени мәселесі.....15 Отбасымен бірлесе жеке тұлғаны қалыптастыру.....17 «Х» еліне саяхат. Х дыбысы мен әрпі.....18 «Жасыл даму» - әл-Фараби атындағы ҚАЗҰУ басым бағыттары бірі.....20 Методические рекомендации по организации дистанционного обучения в ВУЗе по дисциплине «физическая культура».....21 Оқушылардың таным белсенділігін арттыру жолдары.....26 Білім нәрі тал бесіктен беріледі.....27 Өмірін ерлікпен өрнектегендер.....28 Учим таблицу умножения быстро, легко и с увлечением.....29 Білім негізі – бастауышта.....31 ҚАЗҰУ қашықтықтан оқыту – білім берудегі жаңа технологиялардың бірі.....32 Инновациялық технологияларды кәсіби білім беру үдерісіне қолдану.....33 Инновациялық технологиялар – болашақ кепілі.....34 Э.Н.Турдығалиева. Қазіргі заманауи жағдайдағы әлеуметтік-мәдени мәселесі.....35 Физическое воспитание студентов в ВУЗе.....37 Атмосфералық қысымның биіктікке байланысты өзгеруі.....38 Этнографические материалы Ы.Алтынсарина – источник этнического познания «Казахов».....39 Жай бөлшектерді және аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу.....41 Алгебралық бөлшектерді қосу және азайту.....43 М.Әуезов «Жетім» әңгімесі.....45 Казахстан – моя родина.....47 Компьютердің қызметі.....47 Программа жасаудың кіріктірілген ортасының құрамдас бөліктері- Integrated Environment Software Development Components.....49 Екі санның қатынасы, екі санның пайыздық қатынасы.....52 Электр энергетикасы.....53 «Методические рекомендации по нормативам чтения в начальной школе».....55 Эссе «Размышления о Жамбыле Жабаеве».....57 Телебидің даналық сөздерінің тәрбиелік мәні.....57 Родина в произведениях М.Макагаева.....58 Д.М.Ақубаева, М.Толқанбаев, И.Сламқұл. Төтенше жағдайлар мамандарын әзірлеудің маңыздылығы.....60 Білікті мамандар даярлауда білім берудің бүкіл жүйесі тиімді.....61 Жасөспірімдердің денсаулығын нығайтудың жолдары.....62 Ыбырай Алтынсарин.....63
---	---

Төрағасы - Бақытгүл КӨШЕРҚЫЗЫ, ҚР Білім беру ісінің үздігі, Ы.Алтынсарин төсбелгісі иегері, Шығыс қазақстан облысының, Тарбағатай ауданының «Құрметті азаматы».

Бас редактор - Есмбек Асылбекұлы

Ақылдастар алқасы:

Асхат Сайдахметұлы Смаилов-ШҚО, Тарбағатай ауданының әкімі.

Бақыт Қажыбаева - ШҚО, Тарбағатай ауданының құрметті азаматы, ҚР Білім беру ісінің үздігі.

Ғайни Токтарғазина- ШҚО, Тарбағатай ауданы, ардагер ұстаз.

Меир Гариполлаұлы Ескендіров – тарих ғылымдарының докторы, профессор.

Хамза САТИЕВ – ақпарат саласының үздігі, Қазақстанның Құрметті журналисі, ҚР Журналистер одағының мүшесі.

Уәзипа Ахметова Бөкешқызы-ШҚО, Тарбағатай ауданы, педагог, Ы.Алтынсарин төсбелгісі иегері.

қатары арқылы жүзеге асырылады. Құтқарушылар үшін бірінші орында өзін-өзі бақылау дағдылары, зардап шеккендермен байланысу қабілеті, оларды психологиялық оқытуға бағыттауда маңызды. Оқу процесіне енгізілген шиеленіс және қауіп элементтері, жоғары психологиялық жүктемені еңсеру үшін бірте-бірте игеріледі, адам белсенді, күрделі және шиеленісті жағдайда ғана өз міндетін жүзеге асырады.

Құтқарушылардың оқу жұмысының мақсаты-қоғамның азаматтық жауапкершілігін қалыптастыру, тәрбиелеу, сезімін көтеруі, тіпті өмір үшін қауіпті болатын қандай қиындықтар болса да, берілген тапсырманы орындауға дайын болуға үйрету. Адамдар қауіпте әртүрлі әрекет етеді, бірақ бір нәрсе белгілі: жақсы үйретілген, білімді, моральді, психологиялық адам төзімді, әрі сенімді және батыл әрекет етеді.

Адамның қоршаған орта мен техносферамен байланысы кезінде қауіпсіздікпен қамтамасыз ету мәселелерін шешуге қабілетті мамандарды мемлекетіміздің көптеген жоғары оқу орындарында даярлап жатыр. Соның бірі – әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. университеттің еңбек қауіпсіздігі мамандарын даярлаудағы басты міндет – болашақта өндірісте жұмысшылардың тиімді және қауіпсіз жұмыс жасауын, апаттар мен төтенше жағдайларды болжау мен жоюды қамтамасыз ету. Оқу орнында еңбек қауіпсіздігі саласындағы жаңа технологиялар мен құралдарды пайдалана отырып, мемлекетіміздің алдыңғы қатарлы өнеркәсіптерінде практика боллашақта қажет болатын мынадай біліктіліктер алады: еңбек қауіпсіздігін, қоршаған ортаны қорғау, төтенше жағдайлар кезінде қорғанысты ұйымдастыру және оны қамтамасыз ететін техникалық жүйелер мен жабдықтарды жобалау, әзірлеу, енгізу және пайдалану, ұйымның, өнеркәсіптің және адамдардың шаруашылық немесе басқа да қызмет салаларын сараптау мен тексеруді өткізу; адам мен қоршаған орта қауіпсіздігі тұрғысынан сараптама нысанын жүзеге асыру мүмкіндігін бағалау.

Университет профессорлар мен оқытушылардың білім ресурстары және оқытудың озық технологиялары мен инновациялық әдістерді тиімді қолдану арқылы білім алушыларға мемлекетіміздің ғылыми және кәсіби салаларында көптеген мүмкіндіктер ашатын оқу ордасы. Президент Қасым -Жомарт Тоқаевтың 2020 жылғы қыркүйек айындағы және 2021 қаңтар айындағы халыққа жолдауындағы білім беру саласы жөніндегі реформасының талаптарын мінсіз орындап жатыр. Бірінші кезекте қашықтықтан оқытуды қамтамасыз ету үшін «Күнделікті мәселелерді шешумен қатар, балалардың бәріне бірдей мүмкіндік туғызу үшін жүйелі шаралар қабылдау қажет. Балаларымыз қай жерде тұрса да, қандай тілде оқыса да сапалы білім алуы керек». Сонымен қатар кәсіби білім беруді ұйымдастыру үшін «Біз кәсіби білім берудің бүкіл жүйесін еңбек нарығында сұранысқа ие білікті мамандар қалыптастыруға бағыттағанымыз жөн».

Қазіргі уақытта әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті QS жаһандық рейтингінде 165-орынға көтерілуі сапалы білім берудің нәтижесі. Бұл көрсеткіш ҚазҰУ тек еліміздің ғана емес, бүкіл әлемдік көшбасшы университеттер қатарында болуы мақтаныш сезімін туғызады.

Алматы қаласы

БІЛІКТІ МАМАНДАР ДАЯРЛАУДА БІЛІМ БЕРУДІҢ БҮКІЛ ЖҮЙЕСІ ТИІМДІ

Қожахан Айгүл,

**әл-Фараби атындағы Қаз ҰУ, техн. ғыл. канд., қауымдастырылған профессор,
Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО кафедрасы,**

Сламкүл Индира,

**әл-Фараби атындағы Қаз ҰУ, «Өнеркәсіптегі кешенді қауіпсіздік менеджменті мен
аудиті» мамандығының 1 курс магистранты,**

Толқанбаев Мақсат,

**әл-Фараби атындағы Қаз ҰУ, «Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің
қауіпсіздігі» мамандығының 1 курс магистранты**

Қазақстанда карантин режимі енгізілгеннен бері оқу орындары қашықтықтан оқыту жүйесіне көшті. COVID-19 пандемиясы өзінің ауқымы бойынша Қазақстан тарихында бірінші карантин. Қашықтықтан оқыту жүйесі оқу талаптарына сай болмағандықтан біраз қиындықтар туындағаны ақиқат. Еліміздің кейбір елді-мекендері қашықтықтан оқу жүйесіне мүлдем дайын болмағаны байқалды.

ҚР президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Карантин және оқшаулау режимі Қазақстанда қашықтықтан білім беру жүйесінің тиімділігі әлі қол жетімді емес екенін көрсетті. Қашықтан оқыту мәселелерін заңнамалық, әдістемелік және ұйымдастырушылық деңгейде жедел шешу қажет», - деп мәлімдесе, Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетов ОКҚ-да онлайн-брифингте «Біздің білім беру жүйесі үшін қашықтықтан оқытуға көшу де үлкен сынақ. Университеттер үшін бұл өте жақсы таныс формат. Көптеген университеттер қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып оқытып келді. Көптеген университеттерде сәйкес Интернет-платформа, арнайы жүйе болды. Біз үшін қашықтықтан оқыту шын мәнінде оқыту болуы тиіс, біздің студенттеріміз сабаққа қатысып, қажетті білім алуы өте маңызды», - деді.

Қашықтықтан оқыту технологиясы бойынша білім беру жүйесі Әл-Фараби атындағы ҚазҰУде бұрыннан қолға алынып, әрдайым дамытылып, қолданылып жүрген жүйе.

Жаппай қашықтан оқытуға көшуге байланысты сабақ өту және емтихан тапсыру барысында жүйені артық жүктемеден сақтау мақсатында оқытушылар мен студенттерге бірнеше жана платформалар ұсынылды. Атап айтсақ «Майкрософт Teams», «Zoom», Қашықтықтан оқыту, YouTube Streaming, Cisco Webex, Google Meet, Okulyk.kz сыртқы ресурсы және ағылшын тілінде Distance Courses Student Guide. Олардың әрқайсысының жұмыс істеу тәртібі туралы казак және орыс тілдерінде оқытушылар мен студенттерге арнап жеке-жеке түсіндірме нұсқаулықтар мен диалогтық тренажерлер, бейнежазбалар мен скринкастар жүктелген.

Біздің университеттің бағдарламашылары әлемдегі ең танымал қашықтықтан оқыту Moodle жүйесімен «Univer 2.0» біріктіріп, өзінің «Univer 2.0» онлайн платформасын жасап шығарды. Платформа негізінде: курстар мен пәндердің оқу-әдістемелік кешендерінің негізін құру; жеке немесе топтық дәрістер өткізу; студенттерге тапсырмалар беру, олардың үлгерімін бақылау; курстың шеберлік дәрежесін және т.б. бағалау.

Әл-Фараби атындағы Қазак ұлттық университеті OpenEdx ашық платформасында жаппай ашық онлайн курстарың (ЖАОК) енгізуден Қазакстандағы университеттер ішіндегі көшбасшысы. Университетіміздің кәсіпкой мамандар командасы мұғалімдерге арнап «Обучай дистанционно» және оның казак тіліндегі аналогы ««Қашықтықтан оқыту» екі жаппай ашық онлайн курстарың (ЖАОК) ашты. ЖАОК әл-Фараби атындағы ҚазУУ оқытушыларына ғана емес, сонымен бірге Қазакстанның басқа университеттерінің әріптестеріне де қолдануға арналған. Курста дәріс, семинар, практикалық, зертханалық сабақтарды; емтиханды қашықтықтан қалай жүргізуді, оның ішінде тестілеу; кейс-тапсырмадан виртуалды зертханаға дейін; баяндама, хабарлама, реферат, эссе, «ашық кітаппен» емтихан; жоба, шығармашылық тапсырма, “Антиплагиат” мәтінді алып пайдалануларды анықтау жүйесі тағы басқа көптеген құрылымдарды қарастырған.

Ең үлкен ғаламдық білім беру платформасы Coursera әл-Фараби атындағы Қазак ұлттық университетінің коронавирустық пандемия кезінде Coursera for Campus жобасына қосылуға өтінімін мақұлдады. Өткен жылдың наурыз айында 5000 студентке арналған Coursera for Campus бағдарламасы ресми түрде іске қосылды. Оқытушылармен бірге студенттер курсты қосымша материал ретінде оқи алады, оқыған дәрістерді талқылайды, күрделі мәселелердің бірлескен шешмін табады.

Бұл сын сағатта оқытушылардың жұмысы да бірнеше есе күрделене түсті. Қашықтықтан оқуға көшкелі уақытпен санаспай вебинарларға қатысып, жоғарыда аталған бірнеше жана оқу платформаларын игере жүріп, студенттерге онлайн дәрістер, эдвайзерлік сағаттар өту, емтихан тестерін жасау, оны жүйеге жүктеу сияқты жұмыстарды қатар атқарып, қиындықтарды жеңіп келеді.

Қашықтықтан оқытуда білім сапасын арттыра түсу үшін бар күштерін жұмсап, жұмыла кірісіп жатқан университеттегі әріптестеріміздің жоғары дәрежеде техникалық мүмкіндіктер тудырып отырғандығының нәтижесінде география және табиғатты пайдалану факультетінің оқытушылары өздеріне жүктелген тапсырманы жоғары деңгейде атқаруда.

Интернет арқылы қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру мүмкіндіктерін талдау оның бірқатар кемшіліктерімен бірге келесі артықшылықтарды бөліп көрсетуге мүмкіндік берді: икемділік, өзіңізге ыңғайлы уақытта, ыңғайлы жерде және қарқынмен жаттығу мүмкіндігі, пәнді меңгеруге арналған уақыт аралығы; параллелизм - кәсіби қызметпен қатар оқыту, өзінің білім деңгейін үнемі көтеру мүмкіндігі, элеуметтік теңдік; студенттің тұрғылықты жеріне, денсаулығына, материалдық жағдайына қарамастан білім алудың тең мүмкіндіктері.

Қашықтықтан оқу жүйесіне өту нәтижесінде елімізде халықтың ақпараттық сауаттылығы артты. Қашықтықтан оқып-үйрену жүйесі осы күнгі ең болашағы бар оқу түрі болып саналады.

Алматы қаласы

ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ДЕНСАУЛЫҒЫН НЫҒАЙТУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Е.О. Джуашев, А.А.Нусипова,
Сәтбаев университеті,
А.Ж.Сағымбаева,

№2 Мемлекеттік гуманитарлық педагогикалық колледжі

Адамға ең қажетті нәрсе – оның өмірі мен денсаулығын сақтау. Денсаулықтан асқан бақыт та, байлықта жоқ. Денсаулықтың жоқтығы адамның ойлаған ойын жүзеге асыруға кедергі жасайды, әсіресе жастардың жалындаған күш-қайраты мен қиялына кедергі болады.

Әрбір жасөспірімнің дене бітімі жағынан жан-жақты дамуы – бұлшық еттердің болағаттай берік болуы, жүрек-қан тамыр жүйелерінің, тыныс жолдарының, ас қорыту мүшелерінің қалыпты жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.

Әрбір жасөспірім өз ағзасының құрылысы мен атқаратын қызметін жақсы біліп, тазалық ережелерін саналы түрде орындауға тиіс.

Қазак халқы адам денесіндегі он екі мүшенің сау болуына, олардың дұрыс қалыптасып өсуіне көп көңіл бөлетіндігі бұрыннан белгілі.

Жасөспірімнің денсаулығы қоғам байлығы. Әрбір оқушы өз денсаулығының мықты болу жолдарын қарастыру қажет. Өйткені дені сау адамның көңіл-күйі көтеріңкі болып, еңбекке де, оқуға да құлшына кіріседі.

Мектепке дейінгі мекемелер мен оқу орындарындағы дене тәрбиесінің бағдарламалық мазмұны өзінің арнайы ерекшеліктеріне ие және ол бәрінен бұрын балалардың, жеткіншектердің студенттердің денсаулығын, денесінің қалыпты дамуын, дене даярлығының қажетті деңгейін қамтамасыз етуге бағытталған.

Дене тәрбиесінің аталған құрамдас компоненттері (денсаулық, дене дамуы, дене дайындығы) өзара тығыз байланысты және жеткіншектер мен жастардың жеке тұлғасын, олардың өмірлік және функционалдық жағдайын (бой, салмақ, өкпенің снымдылығы, аяқ-қолдардың үйлесімді